VII. Évfolyam. 1—2. szám. *1893. aug.—szept. hó.*

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN.

HAVI FOLYÓIRAT.

A nagyméltóságu vallás és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium 43078/1890. számu magas rendelete értelmében e lapot a hazai összes tanitó és tanitónőképző intézetek ingyen kapják.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA
Egész évre ... ... 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint ... ... 15 kr.
Egyes szám ára: 25 kr.	Budapest, I. Mozdony-u. 24.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Előfizetési felhivás. — Csak jel, csak beszéd, vagy mind a kettő. —r. — Hallócső használata a siketnémák oktatásánál. Roboz J. — Hazai intézeteink és iskoláink. — Vegyesek — Szerk. üzenetek.

Előfizetési felhivás!

Új évfolyamot kezdünk újult erővel, de az új évfolyamban is a régi elvek fognak vezetni bennünket.

Lapunk iránya e szerint semmiben változni nem fog, nincs is ok, a miért változna, mert hiszszük, hogy ez az irány segiti leggyorsabban megvalósitani azt az eszmét, mely veres fonalként húzódik végig lapunk előbbi évfolyamainak mindenik lapján: a magyarországi összes tanköteles koru siketnémáknak tanitása mellett, magyar intézeteknek, magyar módszerrel, magyar szellemben vezetését.

Jövőben sem fogunk tartózkodni attól, hogy az ellenkező irány ellen küzdjünk, de attól sem, hogy a hasonló irány hamis profétáinak működését ellensúlyozzuk, még akkor is, ha az egyén jóakaratáról teljesen meggyőződve.

Mi becsüljük a jóakaratot, de az a meggyőző-

désünk, hogy a jóakarat a siketnémák ügyének előbbre viteléhez nem elég. Ahhoz a szorgalom mellett szakértelem, a legjobb, legczélravezetőbb eszközök biztos felismerése is szükséges.

Nem állitjuk, hogy csak a »Kalauz« szerkesztősége képes erre, de azt nyugodtan mondhatjuk, hogy munkatársaink, a kiknek legnagyobb része tisztelt nevet szerzett már eddig is a magyarországi siketnéma oktatásügy terén, osztják nézetünket, a mely e szerint a hazai számot tévő tanerők nézetének tekinthető.

Kérjük olvasóinkat, pártolják továbbra is lapunkat s ezáltal segitsenek czélunk elérésében.

Lapunk előfizetési ára egész évre 5 korona (2 frt 50 kr.), mely összeg a »Kalauz« kiadóhivatalának Budapest, I. Mozdony-utcza 24. szám alá küldendő.

Budapest, 1893. augusztus hó.

Scherer István
szerkesztő-kiadó.

Csak jel, csak beszéd, vagy mindakettő.

Nem is jutna eszünkbe, hogy arról beszéljünk ma, melyik előnyösebb a siketnémára nézve a jelek tudása, a beszélés képessége, vagy esetleg ezek combinátiója, ha Németországban oly nagy port felvert kérvénye a siketnémáknak a régi módszer visszaállitása érdekében újra sikra nem szólitotta volna a maradók egy jobb ügyre érdemes lelkes csapatát s heves összetűzésre nem ösztönözte volna őket az ellenkező tábor hiveivel.

Ez az összetűzés élesebben elkülönitette ismét a válaszfalakat s mindkét részen túlzásba ment. Egyik rész azért kardoskodik a jelek mellett, mert ezek a siketnémára nézve természetesebbek a beszédnél, a másik azért van ellene, mert a siketnémát csak a beszélés képessége adja vissza az emberi társaságnak, a melyben élnie kell.

Az elsők hivatkoznak a franczia intézetekben, a multban elért kiváló eredményekre s tüntetőleg mutatnak Amerikára, a hol ugyanily módon magasabb képzést is nyujtanak a négyérzékűek-

nek s a hol a siketnéma középiskola eszméjével nemcsak megbarátkoztak már, hanem tényleg létesitettek is ilyent.

Az utóbbiak arra hivatkoznak, hogy e kiválóan szép eredmény daczára, sem a franczia, sem az amerikai siketnéma nem boldogul jobban a hallókkal, a kikre pedig utalva van, mint a beszédre megtanitott siketnéma s határozottan eltiltandóknak tartják a jeleket, mint a melyek akadályozzák a beszéd tanulást.

Az első nézetet vallók az engedményben annyira mennek, hogy a beszéd előnyét elismerik ugyan, de csak azoknál, a kik erre különösebb képességgel birnak, a kik egyszer már beszélni tudtak s a beszédet még el nem feledték, vagy akiknek beszélőszervei tisztább kiejtésre képesitik a siketnémát; az utóbbiak mereven ragaszkodnak nézetükhez s nemcsak a tanitás alkalmával, de még a növendékek egymással való érintkezésében is tiltják a jelek használását.

Az elsők nézetét azért nem tehetem magaméva, mert az ismeretek közlését illetőleg a jelet semmivel sem tartom jobb eszköznek, mint a beszédet. A gyermek jele, mikor az intézetbe lép, nem alkalmas arra, hogy vele ismereteket közöljünk, azt a jelet művelni kell arra, hogy jó közlő lehessen s ez a kiművelés időt és fáradságot igényel.

Lehet, hogy ez az idő és fáradság kevesebb, mint a menynyibe a beszédnek megtanitása addig, mig alkalmas közlővé lehet, kerül, de viszont senkisem tagadhatja, hogy a beszéd jóval tökéletesebb közlő lesz, mint a jel. Az út fáradságosabb s hosszabb, de ahhoz képest a czél is sokkal magasabb. Én nem tartozom e tekintetben a kevéssel megelégedők közé s azért határozottan az utóbbinak, mint közlő eszköznek a kiművelését tartom helyesebbnek.

Tehát nem alkuszom meg még avval a felfogással sem, hogy a gyengébb tehetségü, esetleg rosz kiejtésü növendéket tanitsuk meg a jelre.

Már most, a mi a második nézetet illeti, hogy t. i. a beszédre oktatott gyermekeknek ne engedjük meg még egymásközt sem a jelek használatát, ezt szintén nem oszthatom.

Nem tudom elgondolni, hogy miért? Mit árt az a tanitásnak, ha a siketnéma egymásközt, a maga nyelvén társalog? A beszéd tisztaságát illetőleg ezt még szerencsének is mondhatom,

*

különösen az alsóbb osztályokban, mert legalább ez alatt az idő alatt nem romlik el a kiejtése egyiknek sem.

A jel se nem használ, se nem árt a beszédnek. Ismerek akárhány jól beszélő siketnémát, a ki a jelelést is éppen olyan kitünően érti, viszont roszul beszélőt, de ez már a jelelésben sem válik ki.

A jelnek a beszéd mellett adok engedményt. Megtűröm a növendékek egymásközti érintkezésében. Nem hivatkozom én sem német, sem franczia, sem egyéb nemzetbeli szakférfiúra e tekintetben, hanem csak saját megfigyeléseimre és a lélektanra.

Tiz év előtt nagyon divatos volt — itt-ott ma is divat — jelszóként kitűzni, hogy ebben, meg ebben az intézetben a jelelés teljesen kiküszöböltetik. Ismerek jelentéseket, melyek örvendetes előhaladásnak nevezték, hogy végre-valahára sikerült a jelbeszédet az intézetből teljesen kiküszöbölni. Ezek a jelentések ismétlődtek s ma is ismétlődnek. Akkor azt a véleményt alkottam magamban, hogy a mit tiltanak, arról senkit leszoktatni nem lehet, mert tapasztalatom azt bizonyitotta be. Ma mosolygok az illetők önámitásán s sajnálkozom a szegény gyermekeken.

Milyen keserves a felébredés, a mikor látja az ember, hogy roszul itélt, mikor azt hitte, hogy növendékei nem jelelnek s milyen furcsa lehet, ha két év mulva ugyanaz az egyén ugyanazt az örvendetes eredményt constatálhatja, hogy de már most igazán kiszoritotta a jelet.

Én nem kivánom, hogy növendékeim saját magukon olyan nagy győzelmet (?) vegyenek, hogy a jelelésről leszokjanak. Elismerem azt, hogy a jelnek jogosultsága van a siketnémák egymásközti érintkezésében, sőt tovább megyek azon kijelentésemmel, hogy haszna is van.

Tudja azt mindenki, hogy egyik gyermek a másikkal közli a gondolatait s hat egymásra, azt is tudjuk, hogy gyüjthet és közölhet szemléleteket a nélkül, hogy azok kifejezését szóval tudná elmondani. Ha tiltva van a jel használata, akkor ezt az új szemléletet nem közölheti társával, mert p. o. egy másod vagy harmad osztályu gyermek nem bir avval a képességgel, hogy minden gondolatot ki tudjon szóval is fejezni. Tehát a szemlélet elvész, de elvész a közlés ingere is s igy a helyett, hogy fejlesztenők a megfigyelő képességet, saját magunk járulunk annak kevesbitéséhez.

Csinján kell tehát bánni evvel a nem új, de még mindig

divatos, hogy úgy mondjam jelszóval, hogy ki kell irtani a jelet tűzzel-vassal s fenntartással fogadni azt a kijelentést, hogy siketnéma növendékeink azért nem tudnak beszélni, mert a jelekre szoknak.

A csekély eredmény oka semmi esetre sem az, hogy a jelelés meg van engedve, hanem az, hogy a beszélés nincs úgy tanitva, mint kellene.

Azt hiszem, hogy a fentiek után felesleges újra is hangsúlyoznom, hogy előttem a jel se nem rém, se nem kedves tünemény. Nem félek tőle, de nem is szorulok reá.

Megvonom most már a határt, a hol szerintem a jel kezdődhetik s kijelelem a helyét.

Tanitás alatt, a velem való érintkezésben jelet nem tűrök. A tanitást egyedül beszélve űzöm, sem én nem adok, se el nem fogadok jelet még a legsürgősebb esetben sem. De avval a szókincscsel, a melylyel növendékem rendelkezik be érem s azt úgy forgatom, hogy mindig újat lásson növendékem s unatkozni ne maradjon ideje. Tanitás közben az egész osztály aktiv működik s ekkor a növendékeknek egymás közt is beszélniök kell.

A mint azonban az előadás bevégződött, a mint a gyermekek egymással szabadon akarják közölni gondolataikat, akkor nincs kifogásom a jel használata ellen.

Nem történik-e meg, hogy a halló gyermekek is két nyelvet tanulnak meg egyidőben, annélkül, hogy egyik a másiknak megtanulását veszélyeztetné, vagy hátráltatná? Családomban a társalgási nyelv német volt s mig a szülőkkel németül beszéltünk, addig a játszótársak közt játszva tanultunk meg magyarul.

Vajjon a siketnéma nem volna-e ennyire képes? még itt is különbség volna közte és a halló közt? Ezt nehéz volna bebizonyitani.

Összegezzük még egyszer az eddig elmondottakat:

1. A jel tökéletlenebb közlője a gondolatnak a beszédnél, s azért az oktatásnál nem használandó.

2. A jelek eltiltása nem segiti elő a beszélést, de bénitólag hat a figyelő képesség fejlődésére.

3. A beszéd tanitását se elő nem segiti, se nem hátráltatja a jel.

4. A tanitás kizárólag a beszéd közvetitésével folyjék s tanitás közben a gyermekek egymással is beszéljenek.

5. A beszédet minden siketnéma megtanulhatja, tehát a jó tehetségü épp úgy, mint a gyengébb.

6. Tanitási időn kivül a növendékek egymással bátran jelelhetnek, annélkül, hogy a beszélési kedv csökkenne, de hallókkal csakis a beszédet szabad alkalmazniok. —r.

Hallócső használata siketnémák oktatásánál.*)

(Folytatás és vége.)

Hitelt érdemlő számadatokkal levén bebizonyitva, hogy a siketnéma-intézetek által befogadott növendékek nagy, avagy talán nagyobb része nem tökéletesen siket, hanem kisebb-nagyobb fokú részleges hallással bir, igazán csodálni való, hogy ennek daczára a siketnémák hallásának fejlesztése, finomitása tekintetében eddig oly kevés történt.

Pedig már az eddig ösmert s itt-ott használatban levő egyszerü szerkezetü hallócsövekkel, ha csodákat nem is, de kitartó szorgalom mellett, figyelemreméltó eredményeket lehet felmutatni.**)

Dr. Tröltch a róla elnevezett igen alkalmas hallócső feltalálója igy nyilatkozik: „Határozottan meg vagyok győződve arról, hogy czélszerü hallócső alkalmazása a tanitó munkáját sok tekintetben megkönnyitené és haszonnal járna, ha a gyermek kezébe adva, az igy megfigyelhetné és képezhetné a saját hangját.“

Én is ezen meggyőződésben levén, az iskolai gyakorlatban czélszerűen alkalmazhatónak vélem a hallócsövet.

Mindazon növendékek, kiknek az intézetbe léptükkor még van némi hallásuk, hallócsőt kapjanak, ugy a hogy minden növendék palatáblát kap. Ezen növendékeknél p. o. az articulatió ösmert momentumaihoz a hallócső használatának momentuma járul. Valami vocalis p. o az á képzésénél tehát a következő sorrendet veszszük figyelembe. 1. A növendékkel megfigyeltetjük a toldalékcső alakját, a nyelv normalis fekvését, a gégefő por-

*) A dolgozat elejét a mult évf. 7-ik (febr.) számában.

**) Talán érdekli tudni a t. kartársakat, hogy a mult hónapban juniusban tett tanulmányutam alkalmával Kölnben szinről-szinre láthattam a nagy port felvert Verrier-féle hallócsövet (Audigéne Verrier), melyért ezen intézet nem kevesebb mint 63 márkát dobott ki. Weisweiler igazgató úr ezt a drága csècsebecsét a »Blätter für Taubstummenbildung« V. évf. 16. sz. irta le, s az ő leirása után elképzelve, legalább az olvasó fantáziája kap valamit. De mikor az ember a valóságban kezébe veszi ezen egészen egy közönséges hallócső szerkezetével biró műszert (milyent 3—4 frtért bárhol kaphatni), és aztán látja, hogy az egy szép fekete selyem burkolattal bir, mint valami csibukszár, továbbá két nickellánczon csüngő szépen kidolgozott dugasz arra szolgál, hogy használat után a hallócső mindkét nyilását bedugaszolják: akkor valóban nem tudja bosszankodjék-e vagy pedig inkább nevessen azon, hogy valaki a humanizmus szent jelszava alatt ekkora humbugot űz. Mert tán mondanom sem kell, hogy e czifra lom az eddig ösmert és olcsóbb hallócsöveket egyáltalában nem szárnyalja túl, a mint azt többek között dr. Pareidt kölni fülorvos többszörös kisérletek nyomán kimutatta. R.

czainak e hangot jellemző vibrálását. 2. Az opticai kép megfigyelésével utánoztatjuk a hangot. 3. A hallócsőbe mondjuk a szóhangot s a gyermek utánunk mondja olyformán, hogy szája elé tartván a hangfelfogó készüléket, beleszól a hallócsőbe. 4. Ösmertetjük (s iratjuk) a hangjel (betü) alakját. 5. Olvastatjuk a betüt.*) A hallócső ily módon való alkalmazása szigorú következetességgel kell, hogy keresztül vitessék az articulatióra oktatás minden fokán s egész ideje alatt.

A még némi hallással biró siketnéma ugyanis valahányszor sikerül neki a hallócső segélyével egy hangot, vagy egy szótagot felfogni, ez által ujabb és mindig fokozódó ösztönt s ingert fog nyerni, hogy a saját hangját is megfigyelje. Azt szükséges külön hangsúlyoznunk, hogy a hallócső használata által egyetlenegy növendéket sem fogunk hallóvá tehetni, még kevésbbé annyira vinni, hogy mások beszédét hallás által fogja fel, mint az épérzékü egyén, de igenis sok tekintetben hozzájárulhatunk ez által ahhoz, hogy kiejtése minél inkább távolodjék az u. n. siketnéma-beszédtől, attól a monoton, kellemetlen, sok esetben eltűrhetetlen articulatiótól.

És ez, mint a tapasztalat mutatja a részleges hallóképességgel biró siketnémánál elérhető. Főképen nagyfontosságu a hallócső használata azonban alaki szempontból, a kedélyképzés szempontjából.

A siketnek nagy élvezet, ha csak valamit is hallhat. Különösen áll ez a későbben megsiketültekről, a kiknek öntudatából még nem veszett ki teljesen a hallási benyomások emlékezeti képe.

Bár nem szükséges ezt szakemberek előtt bizonyitnom, mindamellett felhozok erre nézve egy megható példát.

Egy előkelő hölgy — igy beszélte nekem Weissweiler úr — annyira elvesztette hallását, hogy éppenséggel semmit sem hallott és hogy másokkal érintkezhessék, a szájról való leolvasás tanulására adta magát. Különböző szerkezetü hallócsővekkel is tett kisérletet, de egyikkel sem érhetett el többet, mint azt, hogy azok segélyével: hallott ugyan, de nem értett semmit. A leghangosabb beszéd is csak mint kivehetetlen moraj, zúgás jutott beteg füleibe.

És mit tett e hölgy?! Egy legyező alakú, fekete kaucsukból készült audiphont hordott folyton s ezt észrevétlenül a fogai közé vette**) és ott tartotta órákon át: csak azért, hogy emberi hangokat hallhasson és semmiért egyébért. Kimondhatatlan élvezet forrása volt reá nézve e műszer, mert bár egyetlen egy vocálist sem tudott hallás által megkülönböztetni: mégis csak hallott valamit.

Nos, ha már ily élvezet egy siketnek csupán a beszéd össz-

---

*) Egy szótag articulálása alkalmával hasonlóképen járunk el. Egy szó ösmertetésénél azomban — természetesen — a 4. momentum az értelmezés.

**) Ime, egy ujabb bizonyiték, hogy az annak idejében varázsszernek tartott audiphon sem ér többet, mint más hallócső.

benyomása által előidézett homályos hallási érzet, szabad-e megfosztanunk a reánk bizott gyermekek egy, tagadhatatlanul, nagy részét attól, hogy ne csak ily homályos hallási benyomásokat, hanem egyes vocálisokat is, de sőt szókat és esetleg mondatokat is meghalljanak és hallás által felfoghassanak?

Hogy növendékeink mondatokat is hallhassanak és érthessenek?! . . .

Nos, ne tartsanak semmitől, nem töröm a fejemet semmiféle szenzációs találmányon. Törekvésem csupán oda irányul, hogy akkor, a midőn aránylag kevés fáradsággal az iskolai gyakorlat terén egy lépést előre tehetnénk, ne tegyük ezt függővé attól, hogy valjon úgy csinálják-e már azt minden külföldi intézetben, hanem tegyük meg mi.

Érzékeinket gyakorlás által kimivelhetjük, úgy, hogy azok a legfinomabb benyomásokat is tudomásul veszik és az öntudathoz vezetik. A svéd gymnastika a beteg, gyenge testrészt gyakorlás, edzés által erősiti. Miért volna lehetetlenség a bár beteg, de azért minden érzékenységet még el nem vesztett érzékszervnek, a hallásszervnek igen alacsony fokon álló érzékenységét fokoznunk jó hallócsövek által? Ha már, mint a régi irók tudták, hallócső nélkül is lehet a még némi hallással biró gyermek hallóképességét fokozni, fejleszteni, úgy bizonyára alkalmas hallócsővel ennek még jobban kell sikerülnie.

És sikerül is!

Systemát felállitani a hallócső használatát s kezelését illetőleg szükségtelen, meddő dolog volna. A tanitó és növendék egyéniségétől függ az alkalmazás mikéntje. Mindamellett mégis megkisérlem képét adni annak, hogyan használandó a hallócső. Az articulatióra oktatás fokán oly sokféle irányban van a növendék s a tanitó figyelme igénybe véve, hogy e fokon teljesen elegendő, ha az igen csekély hallásu növendék megtanul magas és mély hangot megkülönböztetni, a több hallással birók pedig az *a, á, ó, ú* hangzókat tanulják meghallani, egymástól megkülönböztetni s hol halkabban, hol erőteljesebben kiejteni: hallás után.

Az oktatás második következő éveiben a kiejtésre való oktatásnak szánt 2—3 heti óra keretében — ennyit pedig minden jóravaló intézet az egész képzési időn át fordit erre — folytatjuk a hallócső kezelését.

Igen csekély hallással biró növendékek hallási képességét iparkodunk annyira fejleszteni, hogy lehetőleg az alhangu magánhangzókat meghallják, vagy legalább kitudják érezni a hallócső segélyével a hangsúlylyal (nyomatékkal) ejtett szótagot a szóban, a hangsúlyozott szót a mondatban.

A jobb hallással biró növendékeket 3 csoportba oszthatjuk. 1. Olyanokra, a kiket meg lehet tanitani az *á, a, ó, ú,* tiszta megkülömböztetésére, de ennél többre nem. 2. Olyanokra, a kik

ezen hangok tiszta megkülömböztetésén felül még azt is meghallják, ha az *e, é, i, ö, ü,* vocalisok közül valamiket a hallócsőbe mondjuk, de csak azt tudják megmondani, hogy sem *á,* sem *a,* sem *ó,* sem *ú,* nem lett kiejtve, hanem a második csoportba tartozó hangok közül valamelyik. 3. Végre olyanok, a kik a második csoportba sorozott vocalisok közül meghallják az *e* vagy *é-t,* melyek között külömbséget tenni nem tudnak, s néha az *i-t* is, melyet azomban gyakran cserélnek fel az *é*-vel. Oly növendéket, a ki *ö* és *ü-t* megtudná külömböztetni *ó* és *ú-tól* nem fogunk találni, vagy ha igen, akkor az még oly szép hallási képességgel bir, hogy az egész oktatás a hallócső segélyével folyhat. Jelenleg van is ily növendékem, a kit p. o. ezen előtte uj fogalomszóra o r o s z l á n ugy tanitok, hogy előbb a hallócsövön át megadom a fogalmat jelölő szót, azután következik a fogalomszó associatiója a fogalommal, harmadik momentumként a szóhangcsoport graphicai jelzése (az irás), és végül a hallócsövet félretevén a szó opticai képe, — mert végre is a fiú csak siketnéma s ezért m e g k e l l t a n u l n i a a s z á j r ó l l e o l v a s n i a, annyival is inkább mivel igen könnyen lehetséges, hogy a siketség nála is, mint oly sok más ily szerencsétlennél: mindegyre súlyosodik.

A hanggyakorlatok e három csoporthoz tartozó növendékeknél ilyformán jelelhetők.

Az I. csoport gyakorlatai:

1.

(Hosszan hangoztatva).

a_____

2.

á_____

3.

ó_____

4.

ú_____

5.

á_____ a_____

6.

á_____ ó_____

7.

á_____ ú_____

8.

á_____ a_____ ó_____

9.

á_____ a_____ ó_____ ú_____

10.

á____a

11.

á_____ o_____

12.

á_____ a_____ o_____

á—a—ó—u stb.

A II. és III. csoport gyakorlatai

ugyanigy kezelendők, figyelemmel arra, hogy az alhangu magas és éleshangu magánhangzók közötti külömbség észlelhető legyen igy p. o.

á_____ i vagy é vagy e_____

á_____ i vagy é vagy e_____ ó_____

ó_____ i_____é

A mássalhangzók meghallása sokkal nagyobb nehézségekkel van összekötve, mint a vocalisoké. Ugyanezért a szótagok és a siketnéma előtt ösmeretlen jelentményü fogalomszók a gyakorlatokból jóformán egészen kihagyhatók. Az I. csoportba tartozó növendék p. o. ezen szótag helyett *pá* esetleg azt fogja hallani bá, dá, tá, ká, gá stb. Igen alkalmasak azomban e csoportnak ily szavak: lámpa, alma, kutya, bot, hús stb. II. és III. csoportnak pedig ezeken kivül ily szók: béka, irka, szivar, tiz, kék.

Rövid mondatok még szebb eredménynyel kecsegtetnek éppen ugy, mint a hogy könnyebb a növendéknek egy ösmert hosszu mondatot leolvasni a beszélő arczáról, mint egy rövid, de ösmeretlen szócskát.

A páva szép. Ezt a II. csoport igy hallja: A p (vagy b, t,) á—a—ép. És igen sokszor az opticai kép sem tökéletesebb ennél. Hány éves vagy te? Az acusticai kép ez: Há—év (f, b,) e—a te?

Ily mondatok meghallásánál a növendék éppen úgy combinál, mint a leolvasásnál. És az is igen természetes, hogy fejlett nyelvérzéke, intelligenciája támogatni fogják hallóképességét, ugy a hogy támogatják a leolvasásban.

A mi a teljesen siketnek mutatkozó növendékeket illeti, a velük teendő kisérletek a legtöbb esetben is talán meddők lesznek; mindazonáltal az iparkodó tanitó csak azon esetben fog a kisérletekkel végképen felhagyni, ha éppenséggel semmiféle eredmény nem mutatkozik.

Nem szabad elfelednünk ugyanis, hogy teljes siketség meglehetősen ritka, mert ennek feltétele az, hogy a siketnéma halló-idege teljesen sorvadt vagy hüdött legyen, avagy agyvele-

jében a halló-ideg rostok teljesen hiányozzanak. Ugy a mint a vakok között ritka a ki egyáltalában semminemü fénybenyomást nem tapasztal, úgy kevés azon siketnémák száma a kiknek a hallócső az ideg rendszerüket ne izgatná. Ez ugyan még épenséggel nem hallás, valamint az sem, ha a teljesen siket gyermek is megérzi, midőn a hallócső végét fülébe téve ezt mondom: pszt! de a ki ösmeri a siketnémák gyakran kétségbeejtő érzéketlenségét, mikor az articulatióról van szó, még ezt a csekélységet sem fogja megvetni.

Végezetül a hygienia szempontjából álljon még itt nehány szabály a hallócső használatát illetőleg.

1. A tanitó használat előtt határozza meg, hogy mily magasságu hang felel meg a hallási képességgel biró gyermeknek, nehogy fájdalmat okozzon neki.

2. E végett a tanitó mindig halkan kezdjen beszélni s úgy emelje hangját kellő magasságra.

3. Minthogy sok esetben az egyik fülén jobban hall a gyermek, mint a másikon, külön-külön előbb az egyik, azután a másik hallási képességéhez emelje hangját.

4. Egyhuzomban sokáig ne használjunk hallócsővet, mivel az főfájást okozna a gyermeknek.

Éveken át kitartással használva a hallócsővet, a siketnémákat nem fogjuk ugyan hallóvá varázsolni, s nem fogják a beszédnek a szájról való leolvasásbani ügyességüket nélkülözni, de — mint már fentebb is megjegyeztük — megfogják óvni tudni kiejtésük lehető tisztaságát, a mi kedélyükre jótékony hatással leend.

Ismételten t. kartársaim becses figyelmébe ajánlom tehát a hallócső használatát. **Roboz József.**

Hazai intézeteink és iskoláink.

— *A váczi intézet* a mint értesitőjéből látjuk az 1892—3-ik tanévet 131 növendékkel töltötte el. A növendékek között volt 77 fiú és 54 leány; ezek közül 80 ingyenes alapitványt élvező, 15 tápdijt (200 frt) fizető 35 bejáró és 1 számfeletti. Az osztályok száma parallel 12 az osztály tanároké 11, jutott tehát átlag 1 tanerőre 12 növendék, éppen a maximális szám, a melynél még eredményt lehet felmutatni. A heti órák száma 24—31. Ezen kivül volt még a torna és iparos-foglalkozás. Az intézet alapja hagyományok után 681 frt 30 krral szaporodott. Ezenkivül az igazgató által a szegénysorsu növendékeknek ösztöndijjal leendő ellátása czéljából inditott gyüjtés is 1838 frt 26 kr tőkét jövedelmezett, melynek kamataiból az igazgató reménye szerint már a jövő tanévben 10—15, 50 frtos ösztöndij lesz pályázat alá bocsátható.

Az intézetet érdeklő nevezetesebb mozzanatok közül kiemeljük az intézet épületének bővitését, mely czélra 29 ezer forint

irányoztatott elő, a kötőszövő-ipar meghonositását, továbbá Vida Vilmos tanárnak nyugdijazását.

Az értesitő elején az igazgató irt értekezést „Szavaink helyes ejtése és némely szavaink, de különösen összetett mássalhangzóink helyes irása.“ czimmel.

— *A siketnémák oktatására* képesitő tanfolyamnak, mely a budapesti I. ker. állami tanitóképezdében rendszeresittetett a lefolyt tanévben 30 hallgatója volt és pedig 14 az elemi és 16 a polgári tanitóképzőből. A hallgatók ez evben nem vizsgáztak nyilvánosan, a mennyiben a mult évben kitört kolerajárvány miatt a magas miniszterium a vizsgákat ez évre megszüntette.

— *A kolozsvári siketnéma-intézet* V. évi működéséről szóló jelentés, melyet a felügyelő bizottság nevében Szvacsina Géza városi tanácsos és az intézet ügyeinek előadója szerkesztett ezen intézet minden téren való gyarapodásának tanubizonysága. Az előszó „Egy év története“ czimmel az intézet új és állandó épületének felállitásával foglalkozik. Az épület magas egy emeletes s 63 ezer forintba kerül. 60 -70 növendék bennlakására van tervezve. Ez év augusztus 15-ére elkészül. Ez évben 4100 forint állami segélyben részesül az intézet. Alapitványi helyeinek száma 5, ezenkivül 29 növendék részesült kisebb-nagyobb segélyben az adományokból.

A jelentésben Olgyay János igazgató irt megszivlelendő néhány szót „a növendékek szüleihez“ figyelmeztetve őket arra, hogy mikép bánjanak gyermekeikkel a szünidőben.

Az intézetnek jelenleg 4 osztálya volt, mindenik osztályban 12 növendék, tehát a maximalis szám. Az igazgató, 1 rendes tanár és 2 gyakornokon kivül működtek egy rk. hittanár, egy ref. hittanár, 1 rajztanár és 1 kézimunka tanitónő.

Az intézetnek van 89 alapitó és 148 pártoló tagja; vagyona összesen 68111 frt 10 kr., melyből a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által kölcsön adott 25000 levonatván, tiszta vagyonkép marad 43111 frt 10 kr.

Jól eső örömmel olvastuk át a jelentést, melynek minden sorából az önzetlen emberszeretet sugárzik ki s abban a reményben élünk, hogy a következő évek még nagyobb örömet fognak szerezni.

— *A kolozsvári siketnéma-intézet vizsgája.* Az Ellenzék f. é. junius 26. számából közöljük a következőket:

Ez a humánus intézet, a melyet a közönség szeretete vesz körül s figyelme és áldozatkészsége növel, Szvacsina Géza városi tanácsos ügybuzgalma, lelkesedése és nem lankadó kitartása révén évről-évre gyarapszik és izmosodik.

Alaptőkéje ma már 43 111 frt 10 krt tesz ki. Emeletes háza van, a melybe 60 - 70 növendéknek is lesz bennlakása s melybe a f. év őszén költöznek be, mely alkalommal Csáky Albin gróf vallás- és közoktatási miniszter is megfogja látogatni ezt az intézetet.

A növendékek száma a folyó év folyamán 49-re szaporodott. A tanerők száma nyolczat tesz ki. Igazgatója Olgyai János tanár, ki kiváló szakértelemmel és nagy fáradság és gonddal, magas szinvonalra emelte ez intézetet. Ulrik Géza szaktanár, ki több év óta nagy szakértelemmel munkálkodik a siker elérésen. A vallás miszteriumaiba Bartók Jenő ev. ref. és Máthé István r. k. lelkész vezeti be a növendékeket. A női munkákat Zattler Ida munkatanitónő, a rajzot Propper Ferencz rajztanár oktatja. Elméleti és gyakorlati oktatást, tornát, faragászatot, s egyéb házi ipar körébe vágó munkát tanit még az intézet két hivatott és már is szép sikert felmutatni tudó tanár gyakornoka Nagy Péter és Gácsér József.

A vizsga.

Nagy és elegáns közönség gyült össze a városi vigadó termében tegnap délelőtt „meghallgatni“ a siketnémák feleleteit. Az ablakok és karzat is zsúfolásig tömve voltak. A közönség úgy látszik évről-évre nagyobb figyelemmel és rokonszenvvel kiséri: miképen törekednek a társadalom eme szerencsétlenei elsajátitani azokat az ismereteket, a melyek őket az emberiség hasznos tagjává teszik, mint igyekeznek a beszédet, a mely hallásuk hiánya miatt nekik oly nehezen és gépiesen megy, elsajátitani, hogy gondolataikat élő szóval közölhessék, egymással és amaz embertársaikkal, kikkel szemben a sors kedvezőbb volt és a kik között nekik meg kell élni.

A vizsgán a kormányt dr. Szabó Sándor miniszteri biztos képviselte. Ott láttuk Kolozsvármegye és Kolozsvár város főispánját, Béldi Ákos grófot két leányával, Biró Béla apátplebánost, Nagy Lajos tanárt, Benel Ferencz ügyvédet, Zgorszky László törzsorvost, Heppes Miklóst, Gyárfás Benedeket. A város részéről jelen volt Albach Géza kir. tan. polgármester, Szvacsina Géza az intézet megteremtője és fáradhatatlan apostola, Salamon Antal és Losonczi János. A közönség soraiban érdeklődéssel hallgatta a vizsgát szine-java a kolozsvári társadalmi élet úri osztályának.

A vizsga az első osztálylyal vette kezdetét.

Az apró növendékek bizonyitékot szolgáltattak arra, mily fáradtságba kerül a növendékeknél a tanitás, s képet nyujtottak arról, hogy türelemmel, odaadással, rövid idő alatt is, habár nagy fáradtság árán is, mily eredményt lehet felmutatni. A második, harmadik osztály már a számtan, rajz, beszélgetésből még szebb eredményt tud felmutatni.

A negyedik osztály a számtanban a négy alapművelettel, egész 1000-ig dolgozik, mértani idomokat rajzol és vezény szóra ügyesen tornázik.

A közönség mind fokozottabb érdeklődéssel kisérte az egyes osztályok feleleteit, a negyedik osztályból Andrea Sándor és Herczeg Albert 14—15 éves tanulók egész könnyüséggel megértettek minden kérdést és elég tág körü ismeretről tanuskodó, meglepően ügyes, értelmes feleleteket adtak.

A rendes vizsgatárgyak mellett a közönséget meglepte a növendékek tornagyakorlata, melyet ez alkalommal először mutattak be. A rendgyakorlatokat, kar és láb mozgásokat, vezényszóra egész szabatossággal és sok ügyességgel csinálták.

A vizsga déli 1 óráig tartott. Vizsga után Szvacsina Géza városi tanácsos osztotta ki fénylő koronákban a Béldy Ákos gr. főispán, Biró Béla apát plébános és mások által kitüzött jutalmakat a jelesebb növendékeknek, kik azt hálatelt szivvel, örömtől sugárzó arczczal köszönték meg.

A vizsga végén Szabó Sándor miniszteri biztos meleg szavakban fejezte ki elismerését az elért nagyon szép siker fölött, köszönetét az eredményért a tanári karnak, az intézet létesitéseért, pedig Kolozsvár városának és különösen Szvacsina Géza városi tanácsosnak, ki nap-nap után lelkesen, sok leleménnyel fejleszti mind anyagilag, mind más tekintetben ezt az intézetet.

Kifejezte, hogy a siketnémák-oktatása most fejlődésben van. Intézetenkint mindenütt más más módon foly az oktatás.

A miniszter a módokat tanulmányoztatja s nemsokára behozza az egységes oktatási tervet.

Éljenzést keltett az a bejelentése, hogy az intézet őszi megnyitásán Csáky Albin gróf meg fog jelenni.

Az ünnepélyes vizsga után a közönség a növendékek szép rajzait, női és házi iparmunka készitményeit szemlélte meg. Mindenki igyekezett valamit ezekből vásárolni, mindenki gyönyörködött abban, hogy a női munkák mellett, kosarakat, dobozokat, névjegytartókat, különféle keféket mily ügyesen készitenek a szakszerü humanus vezetés és gondos oktatás mellett a növendékek.

*

Az intézeti „Értesitő"-ben Olgyay igazgató egy nagyon helyes figyelmeztetést intéz a szülőkhöz. Ajánlja, hogy a gyermekeket otthon is foglalkoztassák és szoktassák őket jelek által való társalgás helyett az élőszóval való beszélgetés folytatására.

Szemlélő.

— *A budapesti siketnéma-intézetnek* ez évben 13 növendéke volt, 9 leány és 4 fiú. Közülök egy leány, szüleinek külföldre való távozása folytán kilépett, az év végén tehát 12 növendék volt. A főváros alapitványát 6 növendék élvezte. Az osztályok száma kettő volt s egy tanerőre 6 növendék jutott. Az intézet értesitőt nem adott ki.

Vegyesek.

— **Tisztelettel kérjük azon előfizetőinket, a kik előfizetéseikkel hátralékban vannak, hogy kötelezettségeiknek mihamarább eleget tenni sziveskedjenek.**

— *Tanképesités. Moussong* Pál a váczi intézet tanárgyakornoka jun. hó 25-én tette le jeles sikerrel a tanképesitő vizsgát. Üdvözöljük az új kartársat s kitartást s szerencsét kivánunk pályája megfutásához.

— *Segélyezés.* Roboz József az aradi siketnéma-iskola igazgatója a mult évben a beszéd fogyatékosok számára ortophonikus intézetet nyitott, melyet szépen látogattak a dadogók és hebegők. A folyó tanév második felére ezen uj intézet a Rökk Szilárd alapitvány kamataiból 150 frt segélyt nyert, a mely a jövőben 300 frtra kiegészitve állandóan folyósittatni fog.

— *Lapunk jelen számával kapják* előfizetőink mellékletképpen „a siketnémák tárgyi és alaki nyelvoktatásának" folytatását, mely a II-ik osztály tananyagát öleli fel. A könyv külön lenyomatban is meg fog jelenni s annak idején kapható lesz.

Szerkesztői üzenetek.

— **O. J. úrnak. Kolozsvár.** A küldeményt köszönöm s felhasználtam. A levélben érintettek lehangoltak, de még nem adom fel a reményt. A viszonyok változni fognak, sőt azt hiszem most is már annyira megváltoztak, hogy a visszavonulásnak továbbra fenntartása nem lesz lehetséges. Szivélyes üdvözlet.

Pályázati hirdetmény.

11389/1893. tan: szám. A Temesvár szab. kir. városban 1893. évi szeptember hó 10-én megnyitandó siketnéma-intézethez az iskolaszék kebeléből megalakitott felügyelő-bizottság által a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megerősitésének fenntartása mellett választandó következő tanitói állásokra ezennel pályázat nyittatik, u. m. 1. Egy évi 1000 frt fizetéssel és 200 frt lakbér illetménynyel javadalmazott rendes siketnéma-tanitói állásra. 2. Két gyakornoki állásra, egyenkint évi 450 frt fizetéssel, 150 frt lakbér illetménynyel és az első évben 150 frt élelmezési átalánynyal, azután pedig utóbbi helyett az intézetben étkezéssel. 3. Egy évi 300 frt fizetéssel javadalmazott bejáró rajztanári állásra. 4. Egy évi 300 frt fizetéssel javadalmazott kézimunka-tanitónői állásra. A kézimunka-tanitónő az épitendő uj intézetben egyszersmind felvigyázónő lesz s mint ilyen az intézetben szabadlakást és ellátást fog élvezni. Az 1-ső pont alatt megjelölt rendes tanitótól megkivántatik, hogy a váczi siketnéma-intézet által kiállitott képesitő oklevéllel birjon. Egyébként a tanerők a szabályzat értelmében egy évi működés után véglegesittetnek. A megválasztandó tanerők és azoknak családtagjai nyugdijképesek, kötelesek azonban az 1891. évi XLIII. t.-cz. értelmében az országos tanitói nyugdij-intézetbe belépni. A kellően felszerelt pályázati kérvények 1893. évi augusztus hó 15-ik napjáig Temesvár szab. kir. város polgármesteréhez nyujtandók be.

Temesvár szab. kir. város tanácsa 1893. évi julius hó 6-án.

Nyomatott Váczon, Mayer Sándor könyvnyomdájában.